

Rīgā, 2023. gada 28. augustā
Nr. 3.4/2023-48

**Rīgas domes Centrālās administrācijas
Juridiskajai pārvaldei**
pj@riga.lv

Par Rīgas valstspilsētas pašvaldības nolikuma projektu

2023. gada 15. augustā Rīgas domes mājaslapā ir publicēts Rīgas valstspilsētas pašvaldības nolikuma projekts (turpmāk – Projekts). Terminš viedokļa izteikšanai par Projektu ir līdz 2023. gada 29. augustam.

Biedrība “Sabiedrība par atklātību – Delna” (turpmāk – Delna) ir iepazinusies ar Projektu un ar šo vēstuli sniedz savu viedokli par to.

Projekta 14.sadaļa regulē kārtību, kādā organizē publisko apspriešanu. Projekta 88.punkts paredz minimālo sliekšni, cik iedzīvotāju paraksti ir nepieciešami, lai ierosinātu publisko apspriešanu. Rīgas dome plāno noteikt 20 000 iedzīvotāju parakstu minimālo sliekšni.

Publiskā apspriešana ir viens no Pašvaldību likumā iekļautajiem sabiedrības līdzdalības veidiem ar mērķi veicināt iedzīvotāju līdzdalību vietējas nozīmes jautājumu lemlēmšanā un ievērot iedzīvotāju intereses. Bez publiskās apspriešanas Pašvaldību likums nosaka arī citus sabiedrības līdzdalības veidus, piemēram, iedzīvotāju padomes, kolektīvos iesniegumus un citus.

Delnas ieskatā Rīgas domes plānotais minimālais sliekšnis publiskās apspriešanas ierosināšanai ir nesamērīgs, nepamatots un pretējs Pašvaldību likumā nostiprinātajam sabiedrības līdzdalības mērķim.

Rīgas dome Projekta paskaidrojuma rakstā norāda, ka “No Pašvaldību likuma 54.panta otrās daļas izriet, ka pašvaldībai ir tiesības noteikt Nolikumā minimālo iedzīvotāju skaitu, kāds nepieciešams publiskās apspriešanas ierosināšanai.” Delna nepiekrīt Rīgas domes veiktajai normas interpretācijai.

Pašvaldību likuma 54.panta otrā daļa noteic, ka publisko apspriešanu rīko pēc pašvaldības administratīvās teritorijas iedzīvotāju, iedzīvotāju padomes, domes vai domes priekšsēdētāja iniciatīvas un pamatojoties uz domes lēmumu. Ja publisko apspriešanu ierosina iedzīvotāji, pašvaldība var noteikt minimālo iedzīvotāju skaitu, kāds nepieciešams šādai apspriešanai.

Delnas ieskatā “šādai apspriešanai” nozīmē “lai publiskā apspriešana būtu uzskatāma par notikušu”. Proti, pašvaldība var noteikt minimālo iedzīvotāju skaitu, kāds nepieciešams, lai publiskās apspriešanas rezultāti būtu saistoši pašvaldībai. Turklāt, Pašvaldību likuma 54.panta otrā daļa nemin, ka šāds minimālais iedzīvotāju skaits būtu nosakāms pašvaldības nolikumā.

Delnas ieskatā nav pamatoti uzskatīt, ka ir nepieciešams konkrēts iedzīvotāju skaits, lai iniciētu publisko apspriešanu, īpaši ņemot vērā, ka par publiskās apspriešanas rīkošanu tāpat ir nepieciešams domes lēmums. Turklāt, ja likumdevējs būtu vēlējis noteikt obligātu minimālo sliekšni iedzīvotāju skaitam, kuri var iniciēt publisko apspriešanu, likumdevējs nebūtu izvēlējis lietot vārdu “var” – pašvaldībai nav pienākums šādu sliekšni noteikt, bet tā var noteikt minimālo sliekšni, cik iedzīvotājiem jāpiedalās publiskajā apspriešanā, un šādu sliekšni dome noteiktu lēmumā par publiskās apspriešanas organizēšanu.

Rīgas dome Projekta paskaidrojuma rakstā norāda, ka 20 000 iedzīvotāju sliekšnis ir izvēlēts, analogiski piemērojot Vietējo pašvaldību referenduma likuma regulējumu par minimālo iedzīvotāju skaitu referenduma ierosināšanai. Delnas ieskatā arī šāds pamatojums, analogiski piemērojot Vietējo pašvaldību referenduma likuma normas, ir nepamatots.

Pirmkārt, Vietējo pašvaldību referenduma likums ir speciālais likums, kas regulē Pašvaldību likuma 63.pantā paredzēto sabiedrības līdzdalības veidu – pašvaldības referendumu. Delnas ieskatā ir neloģiski vispārīgā likuma (Pašvaldību likums) interpretācijai izmantot analogiju ar speciālo likumu (Vietējo pašvaldību referenduma likums).

Otrkārt, Delnas ieskatā publiskā apspriešana un pašvaldības referendums nav analogiskas vai salīdzināmas lietas. Pašvaldības referendums ir iedzīvotāju iespēja izlemt pašvaldībai svarīgus jautājumus, un pašvaldību referenduma rezultāti, atbilstoši Vietējo pašvaldību referenduma likuma anotācijai, ir saistoši pašvaldības domei. Līdz ar to ir loģiski, ka šāda procesa iniciēšanai būtu nepieciešams minimālais sliekšnis attiecībā uz iedzīvotāju skaitu, kam šāds jautājums ir aktuāls un kas vēlas par šādu jautājumu lemt. Savukārt, publiskā apspriešana ir iedzīvotāju iespēja paust savu viedokli par apspriešanai nodoto jautājumu, un šis sabiedrības viedoklis atbilstoši Pašvaldību likuma 55.panta piektajai daļai nav saistošs pašvaldības domei, bet domei šis viedoklis būtu jāvērtē un jāpamato tā noraidīšanas iemesli. **Tādējādi principi un mērķi, kādēļ ir ieviesti šie divi sabiedrības līdzdalības veidi, krasi atšķiras, un Delnas ieskatā nav pamatots Rīgas domes viedoklis, ka publiskajai apspriešanai analogiski piemērojami pašvaldības referenduma organizēšanas principi.**

Tā vietā publiskā apspriešana idejiski ir tuvāka kolektīvajiem iesniegumiem, ko regulē Pašvaldību likuma 56. un 57.pants. Arī ar kolektīvo iesniegumu pašvaldības iedzīvotāji var paust savu viedokli par to, ka pašvaldības domei būtu nepieciešams lemt par kādu jautājumu. Iedzīvotāju tiesības vērsties pašvaldībā ar lūgumu lemt par kādu jautājumu un pašvaldības iedzīvotāju tiesības paust viedokli par kādu jautājumu Delnas ieskatā būtu vērtējamās kā salīdzināmas tiesības. Līdz ar to, ņemot vērā, ka kolektīvā iesnieguma iesniegšanai Rīgas valstspilsētas pašvaldībā ir nepieciešams iegūt vismaz 2000 iedzīvotāju parakstu, ir neloģiski, ja salīdzināmām iedzīvotāju tiesībām – tiesībām paust savu viedokli publiskajā apspriešanā – tiktu noteikts 20 000 iedzīvotāju sliekšnis, lai vispār varētu iniciēt šādu iedzīvotāju tiesību īstenošanu.

Tāpat ir būtiski atcerēties, ka publiskā apspriešana var notikt gan par visai pašvaldībai, gan kādai konkrētai apkaimei vai iedzīvotāju daļai svarīgu jautājumu. Rīgas dome, nosakot vienotu sliekšni jebkādu publisko apspriešanu iniciēšanai, apdraud iedzīvotāju tiesības iniciēt apspriešanu par jautājumu, kas attiecas tikai uz kādu konkrētu iedzīvotāju daļu. Šobrīd plānotais 20 000 iedzīvotāju sliekšnis nozīmētu, ka par jautājumiem, kas objektīvi būtu aktuāli tikai daļai pašvaldības iedzīvotāju, publisko apspriešanu realitātē var nebūt iespējams iniciēt.

Delnas ieskatā Rīgas dome ir kļūdaini interpretējusi Pašvaldību likuma 54.panta otro daļu, pieņemot, ka tai ir pienākums pašvaldības nolikumā ietvert minimālo sliekšni publiskās apspriešanas iniciēšanai. Delnas ieskatā minētā norma ir interpretējama tā, ka jebkuram iedzīvotājam ir tiesības vērsties pašvaldības domē ar iniciatīvu par publiskās apspriešanas organizēšanu, un ja pašvaldība šo iniciatīvu uzskata par atbalstāmu, tā pieņem lēmumu par publiskās apspriešanas organizēšanu. Dome lēmumā var noteikt minimālo iedzīvotāju skaitu (taču tas nav domes pienākums), kāds nepieciešams, lai šo publisko apspriešanu varētu uzskatīt par notikušu un publiskās apspriešanas rezultātus ņemt vērā, lemjot par publiskajai apspriešanai nodoto jautājumu.

Tai pat laikā Delnas ieskatā pašvaldībai ir rīcības brīvība tās nolikumā atrunāt kritērijus, uz kā pamata būtu nosakāms katrs samērīgais apspriešanas norisei nepieciešamais līdzdalības sliekšnis. Šādu kritēriju identificēšana ne vien atvieglotu pašvaldības darbu nākotnē, bet arī radītu lielāku skaidrību potenciāliem apspriešanas iniciatoriem par pārskatāmu un saprotamu lēmumu pieņemšanas procesu, nodrošinot to, ka pašvaldība sliekšni nevar atsevišķos gadījumos patvaļīgi noteikt nesamērīgi augstu.

Ar cieņu

Biedrības "Sabiedrība par atklātību – Delna" direktore

Inese Tauriņa

**Dokuments parakstīts elektroniski ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu.*